

Jubileusz Biblioteki Śląskiej
Uroczystości pod Honorowym Patronatem
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

PROGRAM
UROCZYSTOŚCI JUBILEUSZOWYCH

14 września 2002 r.

Budynek Biblioteki Śląskiej przy Placu Rady Europy 1
godz. 17⁰⁰

Wizyta prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Aleksandra Kwaśniewskiego

Wręczenie nagrody Amicus Librorum
Rozmowa z bibliotekarzami

23 września 2002 r.

Budynek Biblioteki Śląskiej przy ul. Francuskiej 12
godz. 11⁰⁰

Spotkanie Jubileuszowe pracowników Biblioteki Śląskiej

Przekazanie daru Bractwa Myśli Bratniej
Związku Górnośląskiego – popiersia Konstantego Wolnego,
pierwszego marszałka Sejmu Śląskiego

Gawęda historyczna dyrektora Biblioteki Śląskiej
prof. dr. hab. Jana Malickiego

Dekoracja odznaczeniami państwowymi
Ewa Lipska i Anna Szałapak – Książka śpiewana:
„W jednym płaszczu, w jednym rękawie”

Budynek Biblioteki Śląskiej przy Placu Rady Europy 1
godz. 14⁰⁰

Otwarcie wystawy „80 lat Biblioteki Śląskiej”

Wręczenie nagród Amicus Librorum

Dekoracja odznakami „Zasłużony Działacz Kultury”

godz. 17⁰⁰

Koncert „Ballad i romansów”

w wykonaniu Anny Pietrzak i Bronisława Kornausa

24 września 2002 r.

Katedra Chrystusa Króla

godz. 8⁴⁵

Msza święta w intencji
pracowników i czytelników Biblioteki Śląskiej

Budynek Biblioteki Śląskiej przy ul. Ligonii 7
godz. 10⁰⁰

Otwarcie Śląskiej Biblioteki Terapeutycznej
i poświęcenie obiektu przez ks. abp. Damiana Zimonia

Wręczenie nagród Amicus Librorum
oraz Nagrody Śląskiego Środowiska Bibliotekarskiego
im. Józefa Lompy

Seminarium Biblioterapeutyczne

Budynek Biblioteki Śląskiej przy Placu Rady Europy 1
godz. 16³⁰

Walne Zebranie Sprawozdawcze Członków Oddziału Śląskiego
Towarzystwa Przyjaciół Książki
oraz wybory Zarządu
Śląskiego Towarzystwa Miłośników Książki i Grafiki

Ad maximam Poloniae et Silesiae gloriam

Ogarnąć pamięcią osiemdziesiąt lat istnienia instytucji, której miejsce w pejzażu intelektualnym Śląska jest niepodważalne i trudne do przecenienia, jest wielką sztuką. I to zarówno dla współczesnego czytelnika, jak też dla historyka nauki i kultury. „Opowiadając nie wie się, jaki wybrać czas, teraźniejszy czy przeszły, jakby to, co minęło, nie było całkiem minione, dopóki trwa w pamięci pokoleń – czy tylko jednego kronikarza”.

Owo Miłoszowe przesłanie staje się swoistą wskazówką, drogowskazem dla naszych rozważań o Silesiance. Książnicy migotliwie barwnej w swoim długim trwaniu, a której oblicze zmieniał się na przestrzeni dziejów, od pamiętnego dla nas roku 1922, w którym Śląsk powrócił do Polskiej Macierzy, po czasy nam bliskie, jakże odległe od wspomnień o przekraczającym granicę na Brynicy Wojsku Polskim; o stanowionej władzy – dodajmy: autonomicznej wobec naszego państwa, wreszcie o powołaniu Sejmu Śląskiego.

To czas naszego, rodzimego *heroicum*. Ale czas ten kreowali ludzie o nieprzeciętnej osobowości. Nade wszystko marszałek Konstanty Wolny – człowiek niezwykle, o szerokim spojrzeniu i dostrzegający rolę kultury, sztuki, nauki, edukacji. To dzięki niemu zaczęto gromadzić księgozbiór i „stanowić prawo”. Taki był prapoczątek Śląskiej Książnicy.

Zresztą pamięć o tym światłym marszałku przechowywana jest w annałach naszej biblioteki z innych jeszcze względów. Przede wszystkim dzięki pierwszemu, historycznemu zapisowi w preliminarzu budżetowym Sejmu Śląskiego na rzecz biblioteki. Magicznej kwoty 20 tysięcy zł w 1924 roku. Po wtóre zaś – ponadregionalnemu i antyzaściankowemu myśleniu o kulturze. To nie kto inny, jak właśnie Sejm Śląski przekazał ogromną dotację 14 tysięcy zł na opracowanie i wydanie – cytuję za Barbarą Maresz – monografii „najstarszego, niemal całkowicie dochowanego zabytku piśmiennictwa polskiego” oraz „pomnika kultury śląskiej” – *Psalterza floriańskiego*. Dodajmy przy okazji, iż w zamian biblioteka nasza otrzymała z lwowskiego Ossolineum dary. I to ogromne, np. w 1934 roku, aż 2 tysiące woluminów.

Do przyjaciół i własnych pracowników Silesianka zawsze miała szczęście. I w czasach odległych, kiedy współtworzyli ją tacy ludzie jak: Feliks Dłubek, Piotr Pampuch i Krystyna Pietrykowska, najmłodsza córka Stanisława Ligonía, artyści i literata; i w czasach wczesnopowojennych, kiedy usuwano zniszczenia i porządkowano zbiory – przypomnijmy postaci: Franciszka Szymiczka, Jana Turskiego, Małgorzaty Wolf, Michała Mikołajczaka. Wielką legendę Biblioteki Śląskiej stanowią tacy ludzie, jak: Józef Mayer, Grzegorz Groebl, Paweł Bruski, Alojzy Targ, Janina Woźnicka. Z ogromnym szacunkiem myślę o moich Koleżankach, takich jak: Danuta Musiołowa, Maria Żywirska oraz Irena Nitsche, którym serdecznie dziękuję za wiele lat współtworzenia dobrego oblicza Biblioteki.

I ci najmłodsi – w owej historycznej sztafecie pokoleń, którzy z tak wielkim entuzjazmem budowali tę naszą wspólną, nową siedzibę. To Magdalena Skóra, Bogumiła Pluta, Ryszard Grzywa, Barbara Zgryzek, Ewelina Kuraj, Teresa Roszkowska, Renigiusz Lis, Piotr Mikoszek, Marek Blaut, Zbigniew Paweł Szandar... Wszyscy – i ci przypomnieni, i ci pozostali, o których także stale pamiętam, zbudowali ten nowy gmach Silesianki. Pamiętam też o 1 lipca 2000 roku. O koleżankach i kolegach z dawnej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – o Marii Gutowskiej, Marii Krawczyk, Krystynie Wołoch. Ich spolegliwa opieka nad siecią bibliotek w województwie śląskim pozwala z nadzieją spoglądać w przyszłość. Wszyscy oni razem współtworzą jedną, wielką, spójną rodzinę. Krąg przyjaciół, dla których dzień pracy poświęcony Książnicy nie kończy się po ośmiu godzinach. Trwa znacznie dłużej „dla największej chwały Polski i Śląska”. Jakże innej barwy nabierają słowa dawnego kronikarza w naszej współczesnej rzeczywistości. Za te trudne chwile, w tym szczególnym momencie, z głębokim szacunkiem wszystkim Koleżankom i Kolegom szczerze dziękuję. Przypomnę też, że to właśnie Wy wszyscy jesteście też adresatami nagród i wyróżnień kierowanych ku Bibliotece Śląskiej. Od „Lidera Informatyki 1998 roku”, poprzez nagrodę „Inteligentny budynek”, po pierwsze miejsce w plebiscycie „Gazety Wyborczej” na najpiękniejszy budynek ostatniego dziesięciolecia.

I jeszcze jedno. 75% wszystkich dyrektorów było uczonymi, samodzielnymi pracownikami nauki. To także *signum* rozpoznawcze Biblioteki Śląskiej. Wszyscy dyrektorzy wnoszą niezaprzeczalnie wielki wkład w tworzenie naszej instytucji, od Romana Lutmana, poprzez Kazimierza Hartleba, Pawła Rybickiego, Jacka Koraszewskiego, Jana Kantykę, Andrzeja Szefera, aż po Mirosława Strzodę. Ich pamięci poświęcam tę gawędę.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Gościem Biblioteki Śląskiej

Na wizytę Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej czekaliśmy w Bibliotece Śląskiej od chwili zbudowania dla niej nowego, wspólnego gmachu. A uczynione to zostało w 98% ze środków państwowych, zaś pośród nich znalazła się też kwota, którą parlamentarzyści „zdjęli” z modernizacji siedziby głowy państwa i przeznaczyli na naszą inwestycję, która łącznie kosztowała 137 mln zł. Pragnęliśmy podziękować Rzeczypospolitej Polskiej za tak hojne wyasygnowanie środków na budowę biblioteki. A że naszym podziękowaniem dla dobrodziejów Silesianki jest statuetka Amicus Librorum, dla Rzeczypospolitej, na ręce Prezydenta RP, już wówczas zamierzaliśmy ją przekazać. Wtedy jednak Pan Prezydent nie mógł nas odwiedzić. Na cokole przy wejściu do Książnicy, w granicie została wszelako wyrzyta inskrypcja głosząca, iż działo się to wtedy, gdy Prezydentem RP był Aleksander Kwaśniewski.

Przygotowując się do obchodów osiemdziesięciolecia Książnicy, zwróciliśmy się do Pana Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego o objęcie Honorowego Patronatu nad uroczystościami i ponownie zaprosiliśmy Go do odwiedzenia Biblioteki Śląskiej. Oba naszym prośbom stało się zadość.

Sobota, 14 września 2002 roku. Samochód wiozący Prezydenta zatrzymuje się przed schodami wiodącymi do Silesianki. Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego wita dyrektor Biblioteki Śląskiej Jan Malicki. Obaj wchodzą do góry, a przy wejściu do Książnicy prof. Malicki przedstawia Prezydentowi członków dyrekcji oraz zapoznaje z napisami na cokole.

W budynku Prezydent witany jest bukietem kwiatów przez członków Kolegium Biblioteki. Następnie Gość, oprowadzany przez dyrektora Malickiego, rozpoczyna zwiedzanie Książnicy. Wprzód w Czytelni Głównej zapoznaje się z najcenniejszymi zbiorami Silesianki, prezentowanymi przez pracownice Działu Zbiorów Specjalnych, a następnie z nowoczesnymi rozwiązaniami zastosowanymi w bibliotece – komputerowym systemem zamawiania książek

i wyszukiwania ich przez robota w magazynie wysokiego składowania. Wszystko to wzbudziło ogromne zainteresowanie i nieklamany podziw.

Finałem spaceru po bibliotece było obejrzenie przez Aleksandra Kwaśniewskiego znakomitej wystawy autorstwa Barbary Ptak - „Wizje plastyczne powieści Quo Vadis Henryka Sienkiewicza”.

W sali audytoryjnej „Parnassos” zgromadzili się pracownicy Silesianki, czas oczekiwania na Gościa wypełniając wysłuchaniem koncertu arii operowych. Przybywającego Prezydenta RP powitało, na stojąco, gorącymi oklaskami.

Zwracając się do Gościa, dyrektor Jan Malicki powiedział m.in.: *Bardzo zależało nam na tym, aby Pan Prezydent znalazł chwilę czasu, by do naszej biblioteki przybyć. Chcieliśmy bowiem bezpośrednio i osobiście podziękować Panu Prezydentowi za ten wielki dar, jakim było sfinansowanie przez nasze państwo – Rzeczypospolitą Polską – tej wspaniałej inwestycji. I fakt, iż jesteśmy w bibliotece, że biblioteka się sprawdziła, że korzysta z niej sto tysięcy zapisanych czytelników, a mamy jeszcze wiele dalszych zamówień nie tylko międzybibliotecznych, ale choćby przez Internet, to również to jest wielkim sukcesem całego naszego państwa. I chciałbym jeszcze podkreślić jedną rzecz – ta myśl, jej realizacja, jest realizacją naszą, polską, narodową. Jest to twórcza myśl naszych inżynierów i naszych bibliotekarzy. Dlatego też Panie Prezydencie chcieliśmy za tę możliwość wybudowania, skończenia i udostępnienia naszym czytelnikom biblioteki, jakiej drugiej nie ma, podziękować tak, jak to czynimy wobec ludzi, których najwyżej cenimy – poprzez wręczenie naszej nagrody Amicus Librorum – Przyjaciela Książki.*

Otrzymawszy statuetkę, dziękując za nagrodę, Aleksander Kwaśniewski powiedział m.in.: *Jestem ogromnie zaszczycony tym wyróżnieniem, które dla mnie jest dowodem, iż w życiu polityka liczą się czasami nie tylko decyzje, ale także chęci, żeby wesprzeć różnego rodzaju inicjatywy, które powstają dzięki takim ludziom jak pan profesor i jego współpracownicy. Bo przecież to jest wasza głównie zasługa, że tak konsekwentnie pukaliście do różnych drzwi, że w końcu Biblioteka Śląska powstała i dzisiaj może służyć nam wszystkim. Chcę serdecznie podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej biblioteki w nowym kształcie. Gratuluję osiągnięć wszystkim pracownikom. Ale pozwólcie, że szczególne słowa podziękowania wyrażę panu profesorowi Janowi*

Malickiemu, i powiem, że to czego pan dokonał i jako przewodniczący Komitetu Pomocy Bibliotece Śląskiej, i jako dyrektor tej księżnicy, jest na wskroś śląskim wzorem – pracowitości, wytrwałości, mądrości, umiejętności przeistaczania w fakty wielkich idei, wielkich pomysłów. Za to serdecznie dziękuję, i oby pana postawa była również zachętą i wzorem dla innych.

Prezydent Aleksander Kwaśniewski następnie dokonał wpisu do Księgi Gości. Przyjął także, ofiarowaną przez Bibliotekę Śląską dla Jego Małżonki – Jolanty Kwaśniewskiej, figurkę aniołka, wykonaną w Pracowni Szkoleniowo-Rehabilitacyjnej „Unikat” przez 19-letniego Sebastiana Popławskiego, obciążonego zespołem Downa. Trwająca pół godziny rozmowa – wymiana zdań między bibliotekarzami i Prezydentem państwa – zakończyła spotkanie.

Uznanie dla pracowników Biblioteki Śląskiej

Z okazji jubileuszu Biblioteki Śląskiej grono pracowników zostało uhonorowanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej odznaczeniami państwowymi oraz przez Ministra Kultury odznakami „Zasłużony Działacz Kultury”. Otrzymali je:

KRZYŻ KAWALERSKI ORDERU ODRODZENIA POLSKI

Krystyna Wołoch

ZŁOTY KRZYŻ ZASŁUGI

Maria Gutowska, Maria Krawczyk, Gabriela Ociepka,
Teresa Roszkowska, Magdalena Skóra.

SREBRNY KRZYŻ ZASŁUGI

Marek Blaut, Barbara Czyż, Remigiusz Lis,
Aleksandra Pethe, Joanna Pracka.

BRAZOWY KRZYŻ ZASŁUGI

Ilona Gidaszewska, Anna Juszczyk-Spałek, Alicja Klima,
Małgorzata Król, Weronika Pawłowicz, Jolanta Rim,
Jolanta Sitko, Jolanta Śladek, Aneta Sokół, Bożena Szczykała,
Wiesława Szlachta, Magdalena Tomecka,
Krystyna Wasilewska, Witold Wojciechowski.

ODZNAKA „ZASŁUŻONY DZIAŁACZ KULTURY”

Joanna Majchrzak, Jolanta Mulewicz, Henryk Rechowicz,
Bernard Szczech, Małgorzata Witowska, Barbara Zgryzek.

**Nagroda
Amicus
Librorum**

Pióro – statuetka nagrody, odlew z brązu
wg projektu artysty rzeźbiarza Zygmunta Brachmańskiego.

Decyzją jednogłośnie Kolegium Biblioteki Śląskiej laureatami nagrody Amicus Librorum w 2002 roku zostali i statuetki otrzymali:

W dowód wdzięczności dla Rzeczypospolitej
za wybudowanie nowej siedziby Książnicy

Aleksander Kwaśniewski

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

W dowód wdzięczności
za muzyczne dary – koncerty
ofiarowywane czytelnikom Silesianki

Ewa Pawlik-Żmudzińska

Dyrektor Instytucji Promocji i Upowszechniania Muzyki „Silesia”

Grażyna Sołtysik

Dyrektor Instytucji Kultury „Estrada Śląska”

W dowód wdzięczności
za ogromną pomoc i szczególny wkład w rozwój Książnicy

Franciszek Koszarek

Prezes Zarządu Zakładów „Lentex” S.A.

Krzysztof Pasternak

Prezes Zarządu Spółki z o.o. – „Era”

Zbigniew Sączewski

Właściciel Spółki z o.o. „Intermeble – Książnica”

Dyplomem towarzyszącym nagrodzie Amicus Librorum
uhonorowany został:

Roman Adamczyk

Prezes Zarządu Spółki z o.o.

„Intermeble – Książnica”

Dotychczasowi laureaci nagrody Biblioteki Śląskiej
Amicus Librorum, ustanowionej w roku 1995

Rok 1995

Wanda Koraszewska

Darczyńca na rzecz B.Śl. cennych zbiorów,
wdowa po Jacku Koraszewskim, dyrektorze B.Śl.

Zbigniew P. Szandar

Dziennikarz, prezydent Siemianowic Śląskich

Rafał Szymoński

Redaktor Naczelny Ośrodka Telewizji Polskiej Katowice

Rok 1996

Roman Chrzastowski

Bibliofil

Jarosław Żelazowski

Prezes Zarządu Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego
i Usług Technicznych „Śląsk” Sp. z o.o.

Jan Rychlik

Dyrektor Przedsiębiorstwa Robót Elektrycznych i Budowlanych
„Elektrobud” Sp. z o.o.

Rok 1997

Jerzy Kubacki

Prezes Zarządu „NOMY”

Rudolf Maroń

Dyrektor Naczelny Centrostalu Górnośląskiego

Jerzy Pawlik

Ks. prałat, najstarszy stażem czytelnik B.Śl.

Rok 1998

Barbara Czyż

Była posłanka na Sejm RP, dawna i aktualna pracownica B.Śl.

Zofia Radwan

Pracownica Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach

Damian Zimoń

Ks. arcybiskup, metropolita katowicki

Rok 2000

Janina Smogorzewska

Darczyńi cennego księgozbioru

zgromadzonego przez jej nieżyjącego męża – Kazimierza Smogorzewskiego

Piotr Uszok

Prezydent Katowic

Dyplomy towarzyszące nagrodzie Amicus Librorum

w 2000 r. otrzymali

prezydenci Katowic w I. i w II. kadencji samorządowej:

Jerzy Śmiałek

(Przewodniczący Zarządu Komunikacyjnego Związku Komunalnego GOP)

Henryk Dziewior

(Prezes Zarządu „Miastoprojekt-Katowice” Sp. z o.o.)

Biblioteka Śląska – dzieje i współczesność. Wystawa jubileuszowa

Biblioteka Śląska – jej dzieje i współczesność – to temat przygotowanej w głównej siedzibie Silesianki przy Placu Rady Europy 1 wystawy, z okazji 80. rocznicy powstania największej książnicy regionu. W kilkudziesięciu gablotach i na planszach poznać można losy Biblioteki i ludzi, którzy ją tworzyli, prowadzili, ratowali, rozwijali, budowali.

Początki Biblioteki wiążą się z powołaniem Sejmu Śląskiego, który 24 września 1922 r. zainaugurował swoją działalność. Księgozbiór podręczny gromadzony w Biurze Sejmu Śląskiego (czasopisma i wydawnictwa prawnicze) oraz dokumentacja posiedzeń i pracy regionalnego parlamentu to pierwsze zbiory biblioteczne. Dzięki wsparciu marszałka Sejmu Śląskiego Konstantego Wolnego, w preliminarzu budżetowym zabezpieczano stałe kwoty na potrzeby Biblioteki.

Księgozbiór rozrastał się w szybkim tempie. Szczególnie dbano o gromadzenie materiałów związanych ze Śląskiem, a w 1934 roku uzyskano (znowu dzięki inicjatywie marszałka Wolnego oraz poparciu wojewody Grażyńskiego) egzemplarz obowiązkowy z terenu Śląska. Czternastoletnią działalność Biblioteki Sejmu Śląskiego przybliżają (umieszczone na ekranach) kopie ustaw, rozporządzeń i sprawozdań stenograficznych Sejmu. W gablotach przedstawiono artykuły o Bibliotece, ówczesne karty biblioteczne, ekslibrisy, a także książki z dedykacjami dla Konstantego Wolnego.

W 1936 roku nastąpiła zmiana nazwy i statusu Biblioteki. Książnica otrzymała samodzielność prawną, nowy regulamin i statut. Na ekranach zaprezentowano kopie dokumentów, powołujących do życia Śląską Bibliotekę Publiczną im. Józefa Piłsudskiego.

Przedwojenne zbiory biblioteczne pokazano przez ciekawsze proveniencje. Wybrano książki m.in. z prywatnej kolekcji Konstantego Prusa, która stała się podstawą zbioru silesiaków, księgozbioru Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku, czy też zbioru znanego warszawskiego historyka Aleksandra Kraushara. Przedstawiono

również egzemplarze z innych przedwojennych nabytków, jak księgozbiory: Emila Caspariego, Piotra Smyrka z Bogacicy koło Kluczborka, księży Emila Szramka, Aleksandra Skowrońskiego i Jana Kudery oraz Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Pokazano także dary lwowskiego Ossolineum (m.in. z księgozbioru Oswalda Balzera) oraz książki z prywatnej kolekcji dyrektora Zakładu Ossolińskich Ludwika Bernackiego.

Pierwsze trudne miesiące po II wojnie światowej pokazują nigdzie dotąd niepublikowane zdjęcia zniszczonej Biblioteki. Zaznaczono również fakt uchwalenia nowego aktu prawnego, dotyczącego ogólnopolskiego egzemplarza obowiązkowego, wprowadzonego w życie w Bibliotece od 1 stycznia 1969 roku. W gablotach zaprezentowano zaledwie drobną część książek z licznych powojennych proveniencji, głównie darów, np: Wandy Koraszewskiej (wdowy po Jacku Koraszewskim), arcybiskupa Damiana Zimonia, marszałka województwa śląskiego Jana Olbrychta, księdza prałata Jerzego Pawlika, Janiny i Kazimierza Smogorzewskich, wielce zasłużonego śląskiego bibliofila Romana Chrzastowskiego, państwa Renaty i Zdzisława Zwoźniaków, Teresy i Mariana Sworzeńów oraz największej w Polsce kolekcji dawnych egzemplarzy teatralnych – unikatowej Biblioteki Teatru Lwowskiego.

Od pierwszych lat swojej działalności Biblioteka Śląska borykała się z trudnościami lokalowymi. Pierwszą jej siedzibą była Szkoła Rzemiosł Artystycznych (gmach posiedzeń Sejmu, obecny budynek Akademii Muzycznej przy ul. Wojewódzkiej). Biblioteka zajmowała tu dwie salki na drugim piętrze. W 1929 roku księgozbiór przeniesiono do nowo wybudowanego gmachu Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przy ul. Jagiellońskiej, a w roku 1934 do Domu Oświatowego przy ul. Francuskiej. Przyznane pomieszczenia dość szybko okazały się niewystarczające. Już w 1938 roku ówczesna Dyrekcja Biblioteki podjęła starania o budowę nowego gmachu. Do zamierzeń tych wracano po wojnie wiele razy.

Spełnienie marzeń wielu pokoleń bibliotekarzy i czytelników przyniosły dopiero lata 90. Powołanie i działalność Społecznego Komitetu Pomocy Bibliotece, a zwłaszcza jego przewodniczącego, wkrótce dyrektora prof. dra hab. Jana Malickiego oraz wpisanie budowy Biblioteki na listę inwestycji centralnych przyniosły wspaniały efekt. W 1998 r. otwarto nowoczesną i przyjazną czytelnikowi Bibliotekę, a gmach przy Placu Rady Europy stał się szybko jednym z symboli stolicy Śląska. Kłopoty lokalowe, starania o nowy

gmach i wreszcie budowa oraz wielka przeprowadzka to ważny fragment wystawy, przypominający jak trudna i długa była to droga.

Historia Biblioteki to również Ci, którzy tę Bibliotekę tworzyli na przestrzeni osiemdziesięciolecia. Galerię bibliotekarzy, a zarazem ludzi nauki otwierają dyrektorzy: dr Roman Lutman, prof. dr Kazimierz Hartleb, prof. dr Paweł Rybicki, doc. dr Jacek Koraszewski, prof. dr Jan Kantyka, doc. dr Andrzej Szefer, dr Mirosław Strzoda i prof. dr hab. Jan Malicki. Przypominają ich fotografie na ekranach oraz publikacje wyłożone w gablotach. Dalej przedstawiono pracowników Biblioteki – dawnej i dzisiejszej. Widzimy bibliotekarzy na stanowiskach pracy, na wycieczkach i biesiadach pleneryowych, a zbiorowe zdjęcia wykonane w roku jubileuszu przedstawiają załogę Biblioteki Śląskiej Anno Domini 2002.

Zaznaczono obecność Biblioteki na Targach Książki we Frankfurcie w 2000 roku. Przedstawione zostały również najaktualniejsze zdjęcia z wizyty prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego w Bibliotece w dniu 14 września 2002 r.

Biblioteka Śląska gościła wielu wybitnych i znamienitych gości, przedstawicieli świata nauki i kultury, literatów, artystów, plastyków. Była miejscem wielu sesji naukowych i wystaw. Fotografie z tych spotkań uzupełniają najnowszą historię Biblioteki.

Wystawę przygotowała dr Teresa Roszkowska we współpracy z kustosz Weroniką Pawłowicz, dr Barbarą Maresz i Lucyną Solarz.

Unikatowa placówka w skali kraju. Śląska Biblioteka Terapeutyczna

Osiemdziesięcioleciu Biblioteki Śląskiej towarzyszyły nie tylko uroczystości ku czci lat minionych, ale także narodziny nowej placówki, odmaładzającej dostojną Jubilatkę. 24 września 2002 roku otwarta została ŚLĄSKA BIBLIOTEKA TERAPEUTYCZNA. Jej siedzibą jest budynek Silesianki mieszczący się w Katowicach przy ul. Ligonia 7.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych przyjęta Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1 sierpnia 1997 roku określa prawo osób niepełnosprawnych do „pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swoich zainteresowań i potrzeb”, Prawa osób niepełnosprawnych muszą być zatem respektowane także w praktyce bibliotekarskiej. Tym bardziej, że współczesna biblioteka, szczególnie biblioteka publiczna, musi w obecnej rzeczywistości zmienić filozofię istnienia i funkcjonowania. Ma wypełniać wielką misję. Nie może ograniczyć swojej działalności tylko do realizowania „celów i zadań” wytyczonych przez władze, ale musi dostosować swoje działania do aktualnych warunków, wypełniać zobowiązania obsługi czytelników zgodnie z ich wymogami. Musi wyjść naprzeciw zapotrzebowaniom społecznym, diagnozować i realizować potrzeby ludzi, być w środowisku i dla środowiska.

Pojęcie niepełnosprawności jest bardzo szerokie. Jedną z wielu definicji podaje, że „Niepełnosprawność to obniżony w stosunku do normy stan sprawności organizmu, powodujący wyraźne ograniczenia i utrudnienia w wypełnianiu przez człowieka ról społecznych. Może dotyczyć funkcji fizycznych lub psychicznych, albo jednych i drugich. Niepełnosprawność jest pojęciem ogólnym, obejmującym wszystkie jej stany, niezależne od stopnia obniżenia sprawności i okresu jej trwania, a więc niepełnosprawność trwałą i okresową”.

Z punktu widzenia pracy biblioteki stosuje się następujący podział kategorii niepełnosprawności. W programie IFLA (Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń Bibliotekarskich) skierowanym na obsługę czytelniczą osób chorych i niepełnosprawnych wyróżnia się:

- czytelników zdolnych do korzystania z bibliotek uniwersalnie dostępnych dla wszystkich grup czytelniczych,
- czytelników przebywających w zamkniętych placówkach (szpitale, domy pomocy społecznej, ośrodki opiekuńcze, zakłady poprawcze, zakłady karne itp.),
- czytelników wymagających specjalnej obsługi bibliotecznej z powodu ciężkiego inwalidztwa (unieruchomieni w łózkach z powodu choroby lub starości),
- czytelników, którzy z powodu trudności wynikających z niepełnosprawności lub choroby mają kłopoty w rozumieniu tekstów standardowych i wymagają materiałów czytelniczych odpowiednio przystosowanych do ich możliwości psychofizycznych lub też wymagają zastosowania właściwych urządzeń elektronicznych i audiowizualnych umożliwiających czytanie.

Z uwagi na to, że przyjmuje się szacunkowo, iż około 10% populacji to osoby niepełnosprawne, można założyć, że w województwie śląskim jest ich około 500 tysięcy. Uważamy za zasadne, a nawet konieczne, utworzenie specjalistycznej agendy gromadzącej, obsługującej, informującej oraz integrującej osoby niepełnosprawne, a także kształcącej i dokształcającej personel biblioteczny. Takim miejscem jest Śląska Biblioteka Terapeutyczna.

Zadaniem i główną misją Biblioteki Terapeutycznej jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do informacji, szeroka integracja wokół zdarzeń kulturalnych oraz współpraca ze stowarzyszeniami i instytucjami pracującymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

Śląska Biblioteka Terapeutyczna jest unikatową – właściwie jedyną w kraju placówką specjalizującą się w działaniach w zakresie:

- integracji kulturalnej osób niepełnosprawnych,
- gromadzenia i udostępniania księgozbioru specjalistycznego zawierającego literaturę przedmiotową i alternatywne materiały czytelnicze,
- biblioterapii, czyli rewalidacyjnego oddziaływania za pośrednictwem specjalnie dobranych materiałów czytelniczych na różne grupy czytelnicze,

- likwidacji barier w zakresie komunikowania się – biblioteka prowadzi działania terapeutyczne w częściowej rehabilitacji społecznej,
- umożliwiania osobom niepełnosprawnym korzystanie z szeroko pojętej informacji, dostęp do stanowisk komputerowych wyposażonych w specjalistyczne oprogramowanie i urządzenia peryferyjne, szczególnie ludziom dotkniętym niepełnosprawnością ruchową oraz z dysfunkcją narządu wzroku korzystanie z najnowszych technicznych rozwiązań w tym zakresie,
- działalności aktywizującej osoby niepełnosprawne do udziału w życiu społecznym, kulturalnym oraz zachęcającej do kształcenia i doksztalcania się,
- szkoleń merytorycznych dla bibliotekarzy województwa śląskiego, pracujących z czytelnikami niepełnosprawnymi w bibliotekach samorządowych.

Śląskie Towarzystwo Miłośników Książki i Grafiki kontynuatorem tradycji Oddziału Śląskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki

W maju 1968 roku z inicjatywy Romana Chrzastowskiego i członków warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki, mieszkających na Śląsku, powstał Oddział Śląski Towarzystwa Przyjaciół Książki, który istniał do września 2002 roku.

16 marca 2002 roku odbył się w Warszawie XIII Walny Zjazd Towarzystwa Przyjaciół Książki. Delegaci siedmiu oddziałów – z Bochni, Gdańska, Kalisza, Katowic, Konina, Krakowa i Warszawy podjęli uchwałę o rozwiązaniu struktury ogólnopolskiej Towarzystwa, którą kierował Zarząd Główny w Warszawie, z dniem 30 września 2002 roku.

Śląscy bibliofile postanowili kontynuować działalność, nawiązując do tradycji istniejącego w II Rzeczypospolitej – Śląskiego Towarzystwa Miłośników Książki i Grafiki. 4 czerwca 2002 roku odbyło się spotkanie założycielskie nowego Towarzystwa. Zgromadzeni uchwalili statut i wybrali Komitet Założycielski, w skład którego weszli: prof. zw. dr hab. Jan Malicki – dyrektor Biblioteki Śląskiej, Magdalena Skóra – wicedyrektor Biblioteki Śląskiej, Roman Chrzastowski – honorowy prezes Oddziału Śląskiego TPK, Roman Sękowski – prezes Oddziału Opolskiego TPK oraz członkowie Zarządu Oddziału Śląskiego TPK: Krystian Szczęsny – prezes, dr Anna Tokarska – wiceprezes, Bogusław Małusecki – sekretarz, Zdzisław Bogacki – skarbnik i Janina Brandys.

24 września 2002 roku w Bibliotece Śląskiej odbyło się Zebranie Sprawozdawcze Oddziału Śląskiego TPK. Oddział Śląski Towarzystwa Przyjaciół Książki zakończył swoją działalność. Następnie rozpoczęło się Walne Zebranie, na którym wybrano Zarząd Śląskiego Towarzystwa Miłośników Książki i Grafiki. W jego skład weszli członkowie Zarządu Oddziału Śląskiego TPK.

17 grudnia 2002 roku w Bibliotece Śląskiej odbyło się kolejne Walne Zebranie założycieli nowego Towarzystwa, na którym uchwa-

lono poprawki do statutu i wybrano Komisję Rewizyjną oraz Sąd Koleżeński.

24 marca 2003 roku Sąd Rejonowy w Katowicach zarejestrował Śląskie Towarzystwo Miłośników Książki i Grafiki, mające swoją siedzibę w Bibliotece Śląskiej w Katowicach. Zarząd Towarzystwa utworzyli: Krystian Szczęsny – prezes, dr Anna Tokarska – wiceprezes, Bogusław Małusecki – sekretarz, Zdzisław Bogacki – skarbnik i Janina Brandys. W skład Komisji Rewizyjnej weszli: Bożena Szczykała – przewodnicząca, Krzysztof Kwiatkowski i Ryszard Pietkiewicz, a Sąd Koleżeński stworzyli: Magdalena Skóra – przewodnicząca, Hanna Brok i Kazimierz Skotnicki.

Żołźycielami ŒTMKiG sȃ: Zdzisław Bogacki, Robert Borowy, Janina Brandys, Hanna Brok, Janina Chrzȃstowska, Roman Chrzȃstowski, Antoni Gamon, Wojciech Janota, Kazimierz Kadłubiec, Jerzy Kasperczyk, Krzysztof Kwiatkowski, Krystian Lutzka, Jan Malicki, Bogusław Małusecki, Krystyna Mȃkicka, Danuta Musioł, Ryszard Pietkiewicz, Leonard Pluta, Edward Rȃżycki, Roman Sȃkowski, Tadeusz Sierny, Zbigniew Skorupiński, Kazimierz Skotnicki, Magdalena Skȃra, Witold Sojka, Aleksander Spyra, Czesław Straś, Zbigniew Paweł Szandar, Krystian Szczęsny, Bożena Szczykała, Zygmunt Szkocny, Anna Tokarska, Marian Tutaj, Tadeusz Wilczkiewicz, Krzysztof Witkowski i Jȃzef Woźniak.

Wedłȃg statutu „Celem Towarzystwa jest krzewienie zamiłowania do ksiȃżki i grafiki oraz popieranie działań, majȃcych na celu podniesienie poziomu estetycznego wszelkich wytworȃw sztuki drukarskiej, jej popularyzowanie, jak rȃwnieŹ nawiȃzywanie i utrzymywanie kontaktȃw i wspȃłpracy z podobnymi towarzystwami krajowymi i zagranicznymi”.

22 kwietnia 2003 roku w Bibliotece Œląskiej w „Benedyktynce” odbyło siȃ spotkanie inaugurujȃce działałnośċ Œląskiego Towarzystwa Miłośników Ksiȃżki i Grafiki. Prof. zw. dr hab. Jan Malicki – dyrektor Biblioteki Œląskiej – wygłosil wykład „Moja biblioteka” i zaprezentował najcenniejsze ksiȃżki i autografy ze swojej prywatnej kolekcji.

Œlȃscy bibliofile sȃ wdziȃczni Dyrekcji Biblioteki Œląskiej w Katowicach za wszechstronnȃ pomoc i moŹliwośċ spotykania siȃ w piȃknej sali, „Benedyktynce”.

Informacje o spotkaniach ŒTMKiG zamieszczane sȃ na stronach internetowych Biblioteki Œląskiej.

Spizowe popiersie Konstantego Wolnego

Bractwo Myśli Bratniej Związku Górnośląskiego, po uwiecznionej w spizu postaci Wojciecha Korfatego, przekazało Silesiance w darze popiersie tego, który miał wazący wpływ na utworzenie w 1922 roku Biblioteki Sejmu Śląskiego – marszałka Sejmu Konstantego Wolnego.

Konstanty Wolny zalicza się do grona najwybitniejszych postaci pośród polskich działaczy narodowych na przełomie XIX i XX wieku.

Urodził się 5 kwietnia 1877 roku w Bujakowie (koło Zabrza). Należał do Towarzystwa Akademików Górnoślązaków, organizował „Sokoła” w Gliwicach. Ukończył studia prawnicze – od 1907 roku był pierwszym polskim adwokatem w Gliwicach. Wielokrotnie bronił Polaków w procesach politycznych. W 1914 roku został aresztowany przez władze niemieckie i uwięziony w Nysie.

Po zakończeniu I wojny światowej współpracował z Podkomisariatem Naczelnej Rady Ludowej z siedzibą w Bytomiu. Był zastępcą komisarza – Wojciecha Korfatego oraz Naczelnikiem Wydziału Prawnego w Polskim Komisariacie Plebiscytowym. Po plebiscycie brał udział w konferencji genewskiej, która zdecydowała o losie Górnego Śląska. Był jednym z twórców autonomii i „Statutu Organicznego Województwa Śląskiego”. W latach 1921–1922 był członkiem Naczelnej Rady Ludowej na Górnym Śląsku.

Był (1922–1934) posłem do Sejmu Śląskiego reprezentującym Chrześcijańską Demokrację, a zarazem marszałkiem tegoż Sejmu. Po przewrocie majowym roku 1926 należał do przeciwników obozu sanacji. Był autorem prac o autonomii Górnego Śląska oraz z zakresu polskiego prawa o notariacie, publikował w „Przeglądzie Notarialnym”.

Po wybuchu II wojny światowej znalazł się we Lwowie, gdzie spędził ostatni rok swego życia. Był jednym z inicjatorów założenia Śląskiego Komitetu Uchodźców. Zmarł 9 listopada 1940 roku.

Przypomnijmy też, że Sejm Śląski, którego marszałkiem był Konstanty Wolny, powstał w wyniku realizacji ustawy konstytucyjnej „Statut Organiczny Województwa Śląskiego”, podjętej 15 lipca 1920 roku przez Sejm Ustawodawczy, działający w Polsce w latach 1919–1922. Ustawa ta nadawała autonomię wszystkim ziemiom śląskim, które w wyniku plebiscytu miały zostać włączone do Polski i wejść w skład województwa śląskiego. Statut Organiczny był polską odpowiedzią na propagandę niemiecką głoszącą, że Górny Śląsk utraci samorządność z chwilą włączenia do Polski. Ustawa przewidywała powstanie Sejmu Śląskiego, Skarbu Śląskiego, powołanie wojewody i Rady Wojewódzkiej, odrębną organizację sądownictwa, co zostało urzeczywistnione.

„Statut Organiczny Województwa Śląskiego” został zniesiony w maju 1945 roku przez Krajową Radę Narodową.

Konstanty Wolny
– rzeźba dłuta Zygmunta Brachmańskiego.

Popiersie Marszałka Sejmu Śląskiego Konstantego Wolnego zajmuje zaszczytne miejsce w bibliotecznej galerii wybitnych postaci, obok Wojciecha Korfanteo i Józefa Lompy.

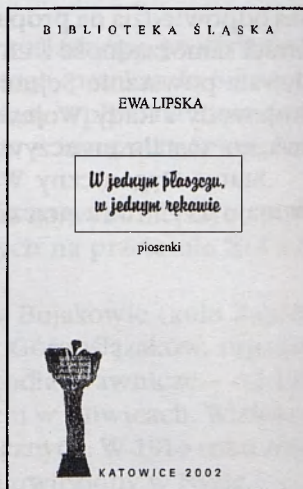
Ewy Lipskiej książka śpiewana

Biblioteka Śląska tomikiem Ewy Lipskiej *W jednym płaszczu, w jednym rękawie* zainicjowała nową serię wydawniczą: *Biblioteka Śląskiego Wawrzynu Literackiego*.

Pomysł jej zrodził się, gdy – z ogromną dla nas satysfakcją – Ewa Lipska, laureatka trzeciej edycji Wawrzynu (2001), wyraziła zainteresowanie opublikowaniem w naszej oficynie wydawniczej zbioru swoich piosenek. Najlepiej wraz z nutami – jeśli będzie aprobatą kompozytorów. Zgodzili się wszyscy: Andrzej Zarycki, Seweryn Krajewski i Andrzej Sikorowski. Trzy teksty pozbawione są nut, gdyż prace nad muzyką do nich nie zostały ukończone do czasu druku tomiku.

W książeczce, w kolejności ustalonej przez poetkę, najpierw wydrukowane są wszystkie teksty, potem nuty.

Piosenki w niej zamieszczone wykonuje Anna Szałapak. Premiera tej książki śpiewanej odbyła się w Bibliotece Śląskiej, 23 września 2002 roku, podczas uroczystości jubileuszowych naszej Książnicy.

Irena Walachniewicz-Jasińska pierwszą laureatką Nagrody im. Józefa Lompy

W roku 2002 powołano do życia Forum Dyrektorów Bibliotek Publicznych Województwa Śląskiego. Gremium to, zwołane przez dyrektora Biblioteki Śląskiej, sprawującej nadzór merytoryczny na bibliotekami, postanowiło przyznawać corocznie **Nagrodę Śląskiego Środowiska Bibliotekarskiego im. Józefa Lompy**. Stanowi ją odlana w brązie statuetka autorstwa Zygmunta Brachmańskiego.

Forum podjęło decyzję, że pierwszą laureatką Nagrody zostaje **Irena Walachniewicz-Jasińska** z Częstochowy.

* * *

O takich osobach jak Irena Walachniewicz-Jasińska zwykło się mówić: „człowiek-instytucja”. Wyróżnia ją talent organizacyjny, niezwykła energia, ogrom wiedzy i chęć działania tak zawodowe, jak i społeczne. Zawsze pełna coraz to nowych inicjatyw. Kieruje Filią nr 20 Biblioteki Publicznej im. W. Biegańskiego w Częstochowie. Jej placówka zaspokaja potrzeby 30-tysięcznej dzielnicy miasta. Szczególnie wiele czasu poświęca pracy z najmłodszymi czytelnikami. To dla nich – obok oferty książkowej – przygotowuje lekcje biblioteczne, konkursy literackie, warsztaty dyskusyjne, inscenizacje teatralne, giełdy używanych podręczników. Realizuje także całoroczną akcję „Dziecko – Rodzina – Biblioteka”. Swoim doświadczeniem dzieli się z innymi bibliotekarzami, m.in. poprzez swoje publikacje na łamach „Kwartalnika Metodycznego”.

Przez trzy minione kadencje Laureatka przewodniczyła Zarządowi Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Częstochowie, a obecnie kieruje Zarządem Oddziału SBP w tymże mieście.